

**Регіональна банківська система у формуванні фінансового
простору регіонів України**

Хом'як Мирослав Степанович

докторант кафедри публічних фінансів,
Державний податковий університет, 08200, Україна,
khomyak67@gmail.com,
ORCID : <https://orcid.org/0009-0002-6161-3807>

Прийнято: 19.06.2025 | Опубліковано: 29.06.2025

***Анотація.** Метою статті є комплексний аналіз ролі регіональної банківської системи у формуванні фінансового простору регіонів України, оцінка її поточного стану та розробка рекомендацій щодо підвищення її ефективності в умовах існуючих економічних диспропорцій та викликів. У дослідженні використано системний підхід для аналізу регіональної банківської системи як підсистеми банківського сектора України та соціально-економічної системи регіону. На основі даних НБУ застосовано методи порівняльного аналізу та статистичного спостереження для виявлення регіональних диспропорцій у розподілі кредитних та депозитних ресурсів. Виявлено, що регіональна банківська система України відіграє ключову роль у грошово-кредитних відносинах, проте стикається зі значними труднощами. Протягом останніх років спостерігається тенденція до скорочення кількості регіональних банків та зменшення їхньої частки в загальних активах, що призводить до*

концентрації капіталу в столичних та великих промислових центрах. Аналіз показав суттєву нерівність між регіонами щодо обсягу наданих кредитів та залучених депозитів, з яскраво вираженим лідерством Києва та Київської області. Встановлено кардинальну зміну напрямку руху фінансово-кредитних ресурсів: регіональні банки переважно акумулюють депозити з подальшим перетоком коштів до фінансових центрів або їх інвестуванням у цінні папери, що спричиняє вимивання ресурсів з регіонів. Низький рівень орієнтованості банківської системи регіону на кредитування місцевого бізнесу частково обумовлений не лише специфікою воєнного стану, а й недостатнім попитом та спроможністю бізнесу до ефективного користування банківськими послугами. Регіональна банківська система України функціонує в умовах значних структурних та функціональних диспропорцій, які поглиблюються через відтік фінансових ресурсів з менш розвинених регіонів. Поточний стан системи не забезпечує достатньої підтримки інвестиційних процесів та зменшення нерівномірності. Для стабілізації та активізації регіонального кредитування необхідно розробити та впровадити ефективні механізми державного управління та економічного стимулювання, спрямовані на нарощування капіталізації регіональних банків, диверсифікацію джерел їх доходів.

Ключові слова: регіональна банківська система, фінансовий простір, кредитування, регіональні диспропорції, інвестиційні процеси, фінансові ресурси, депозити.

The Regional Banking System in Shaping the Financial Space of Ukrainian Regions

Myroslav Khomyak

Doctoral student of the Department of Public Finance,
State Tax University, 08200, Ukraine,

ORCID : <https://orcid.org/0009-0002-6161-3807>

Abstract. *The article aims to provide a comprehensive analysis of the role of the regional banking system in shaping the financial space of Ukrainian regions, assess its current state, and develop recommendations for improving its effectiveness amidst existing economic disparities and challenges. The study employed a systemic approach to analyze the regional banking system as a subsystem of Ukraine's banking sector and the socio-economic system of the region. Based on NBU (National Bank of Ukraine) data, methods of comparative analysis and statistical observation were applied to identify regional disparities in the distribution of credit and deposit resources. It was found that Ukraine's regional banking system plays a key role in monetary and credit relations but faces significant difficulties. In recent years, there has been a trend towards a decrease in the number of regional banks and their share in total assets, leading to a concentration of capital in metropolitan and large industrial centers. The analysis revealed significant inequality between regions regarding the volume of issued loans and attracted deposits, with a clearly pronounced leadership of Kyiv. A cardinal shift in the direction of financial and credit resource movement has been established: regional banks predominantly accumulate deposits with subsequent outflow of funds to financial centers or their investment in securities, leading to the "washing out" of resources from the regions. The low level of the regional banking system's orientation towards lending to local businesses is partly due not only to the specifics of martial law but also to insufficient demand and the capacity of businesses to effectively utilize banking services. Ukraine's regional banking system operates under significant structural and functional disparities, which are exacerbated by the outflow of financial resources from less developed regions. The current state of the system does not provide sufficient support for investment processes and the reduction of inequality. To stabilize and activate regional lending, it is necessary to develop and implement effective mechanisms of state management and economic stimulation aimed at increasing the capitalization of regional banks and diversifying their sources of income.*

Keywords: *regional banking system, financial space, lending, regional disparities, investment processes, financial resources, deposits.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Одним із ключових завдань підтримки функціонування економіки України є активізація кредитування на регіональному рівні та зменшення регіональної нерівномірності за рахунок інвестиційних процесів. Регіональна банківська система відіграє ключову роль у формуванні фінансового простору територій, забезпечуючи доступність фінансових послуг для населення та суб'єктів господарювання. В умовах наростання регіональних диспропорцій між прифронтовими територіями і тилловими регіонами особливого значення набуває питання нормального функціонування банківських установ на місцевому рівні.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю розробки ефективних механізмів підтримки регіональної банківської системи для забезпечення сталого розвитку територій та формування інклюзивного фінансового простору. Нині в Україні регіональна банківська система стикається з низкою труднощів, серед яких необхідність нарощування капіталізації, пошуку прибуткових напрямів вкладання коштів, високі ризики та обмеженість ресурсної бази. Для вирішення цих проблем потрібне дослідження оновлення форм і методів державного управління та економічного стимулювання банківського кредитування на регіональному рівні.

Протягом останніх років в Україні спостерігається тенденція до скорочення кількості регіональних банків та зменшення їх частки у загальних активах банківської системи. За даними НБУ, кількість діючих банків в Україні зменшилась з 175 у 2008 році до 60 у 2025 році [1]. Це негативно впливає на доступність фінансових послуг у регіонах та поглиблює диспропорції у фінансовому просторі країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку регіональних банківських систем досліджувалась у працях вітчизняних науковців, зокрема О.І. Копилюка та О.М. Музички, які розробили методологічні підходи до оцінювання рівня розвитку регіональної банківської системи [2]. Ними також досліджена капіталотворча роль регіональної банківської системи,

який підкреслює важливість взаємодії банківських установ з регіональними економічними підсистемами. В.С. Стойка запропонувала визначення регіональної банківської системи як складної, динамічної, відкритої системи, що включає всі банківські установи певного регіону [3]. Дослідники відзначають, що регіональна банківська система виконує специфічні функції: обслуговуючу, інвестиційну, стимулюючу та системоутворюючу. Л. Українська і С. Чернишова проаналізували особливості розвитку регіонального банківського сектору на прикладі Харківської області країни та виявили чинні диспропорції [4].

Науковці також вивчали перспективи створення регіональних банків розвитку в Україні за зразком німецького досвіду. М. Коваленко та іншими проаналізовано діяльності регіональних банків в Україні та обґрунтовано їх вплив на стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів України. Встановлено, що регіональна банківська система України останніми роками зазнала суттєвого скорочення та має досить невеликі значення питомої ваги активів, зобов'язань та капіталу у загальних обсягах банківської системи країни [5]. Б. Кишакевич та Д. Мажаров визначили перспективи розвитку регіональних банків в Україні [6]. А. О. Колодізев, О.Бойко, І.Губарева та ін. охарактеризували сукупність умов, необхідних для стабільного функціонування банківського сектору України [7].

Зарубіжні науковці зосереджують на окремих функціональних аспектах діяльності регіональної банківської системи [8]. Д. Калвервелл Д. дослідив джерела прибутковості українських банків під час війни [9]. Ф. Фльогель, Т.Гейнова проаналізувала стійкість регіональних банків в кризових умовах в країнах з децентралізованими та централізованими банківськими системами [10], а також зворотній вплив регіональних банків на економічну стійкість під час пандемії COVID-19 та світової фінансової кризи в європейських країнах [11]. Шехтеле Р. вивчив стан регіональних банків під час зростання [12].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику увагу до регіонального аспекту банківської системи трансформації регіонального розвитку України в умовах воєнного стану та під

впливом цифрових тенденцій зумовлюють потребу в поглибленому аналізі ролі регіональної банківської системи у фінансовому просторі України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексний аналіз ролі регіональної банківської системи у формуванні фінансового простору регіонів України та розробка рекомендацій щодо підвищення її ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження . Важливу роль у формуванні фінансового простору регіону відіграє його банківська система, яка виконує функцію носія й організатора грошово-кредитних відносин. Згідно системного підходу банківську систему регіону можна розглядати як підсистему, по-перше, банківського сектора України та, по-друге, підсистему соціально-економічної системи регіону. Тому банківська система регіону перебуває під впливом зазначених систем і, водночас, впливає на них.

Банківська система регіону виконує ряд важливих функцій [13]: 1) забезпечує ефективне функціонування грошово-кредитного ринку на основі збалансування попиту і пропозиції фінансово-кредитних ресурсів, що сприяє формуванню фінансового простору регіону; 2) сприяє покращанню фінансово-кредитного забезпеченню розвитку регіону, зокрема інвестиційних процесів; 3) виконує перерозподільну функцію – акумульовані в певному регіоні позичкові кошти можуть бути використані як на фінансування регіональних проектів, так і для фінансування інвестицій в сусідніх регіонах; 4) розширення мережі банківських відділень має вагоме значення для діяльності як великих, так і малих та середніх підприємств.

Повноцінне виконання регіональними банками своїх функцій забезпечує інтегрованість банківського сектора регіону в його соціально-економічну та фінансову систему [14]. Згідно з дослідженнями, до складових регіональної банківської системи належать [2]:

- регіональне управління НБУ;
- місцеві регіональні банки;
- філії, відділення, представництва місцевих банків;

філії, відділення, представництва інорегіональних та іноземних банків;
банківські об'єднання, асоціації;
банківська інфраструктура.

Активний розвиток мережі регіональних відділень банків в Україні розпочався до кризи 2008 р. внаслідок продажу фінансових установ іноземним інвесторам, які вважали за необхідну умову успішної діяльності розвинену мережу регіональних філій. Основою регіональної політики банків з іноземним капіталом було залучення фінансових ресурсів, які потім спрямовувалися у регіон, де розташований головний офіс [6]. На сьогоднішній день в Україні спостерігається хвиля скорочення кількості банків, що веде до відповідного скорочення їх філій та підрозділів, кількість яких була надмірною. Така структурна нерівномірність призводить до жорсткої конкуренції банків у великих промислових центрах та монополізму двох-трьох банків у менш розвинених регіонах

Активна експансія великих банків за межі регіону через відкриття великої кількості філій і підрозділів по всій території країни частково нівелювала територіальну нерівномірність розміщення регіональних банків, але призводило до витіснення й поглинання останніх дочірніми банками й філіями потужніших фінансових груп. Зазначена тенденція негативно позначається на розвитку регіонів, тому що відносно мала кількість регіональних банків визначає слабкість або відсутність їх впливу на формування регіонального фінансового простору, стримує можливість видавати великі кредити та реалізовувати потенційні можливості нарощування кредитування, сприяти створенню в регіоні сприятливого інвестиційного клімату. При цьому розгалужена філіальна мережа великих банків слабо пов'язана з цілями реалізації регіональної політики, а скоріше забезпечує відплив значних фінансових ресурсів з областей, в яких розміщені філії банку, до регіону, в якому розташований головний офіс банку. На підтвердження цієї тези проаналізуємо різницю між часткою банків окремих регіонів в загальному обсязі наданих кредитів та депозитів (рис. 1).

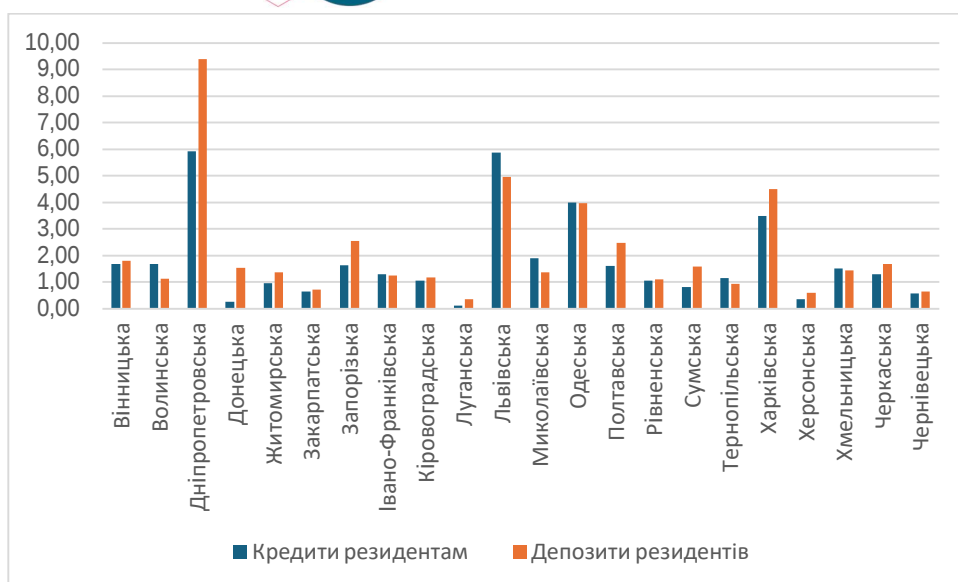

Рис. 1. Питома вага залучених депозитів та наданих кредитів банками, усього по регіонах України у квітні 2025 р, %

Джерело: Побудовано за даними НБУ [16]

Рис. 1 демонструє вражаючу нерівність між регіонами щодо обсягу наданих кредитів та залучених на депозити коштів. Беззаперечним лідером є Київська обл та м. Київ, на яку припадає 60,39 і 52,33 % кредитів та депозитів резидентів (на рис.1 відсутня, для покращання візуалізації тенденції).

Позитивна різниця між отриманими депозитами та наданими кредитами засвідчує відносно надлишкову ліквідність банківського сектору. У структурі залишків коштів по кредитно-депозитним рахункам зі значним відривом лідирує Київ та Київська обл., потім йде Дніпропетровська обл, Львівська, Одеська і Харківська. Херсонська, Чернівецька, Закарпатська – лідери «з кінця». До війни за критерієм напряму залучення (вилучення) через банківську систему фінансових ресурсів усі області (регіони) України можна було поділити на дві групи:

регіони-реципієнти, котрі залучають фінансові ресурси з інших регіонів;

регіони-донори, з яких через банки вилучаються фінансові ресурси до інших регіонів.

Рис. 2. Регіональна структура наданих резидентам кредитів (%), залучених депозитів (%) та сальдо між ними (млн грн) на квітень 2025 року.

Джерело: Побудовано за даними НБУ [16].

Слід відмітити, що ще у 2010 році обсяг наданих кредитів перевищував обсяг залучених депозитів практично у всіх областях, окрім Львівської, Луганської, Полтавської. Останні, відповідно були донорами. У 2013 р. зазначене сальдо стало від'ємним у більшості областей. У 2016 році лише чотири області мали позитивне сальдо – це Київська обл. та м. Київ, Дніпропетровська і Миколаївська області, які можна віднести до регіонів-реципієнтів (а також АР Крим та м. Севастополь). Нині основним напрямом інвестування активів банками є цінні папери – ОВДП уряду та депозитні сертифікати НБУ, незалежно від регіону. Проте у прифронтових регіонах – Херсонській, Запорізькій, Сумській обсяг кредитування найнижчий. Концентрація банківських ресурсів у столичному регіоні пов'язана із високим фінансовим рівнем його розвитку, сприятливою ринковою кон'юктурою, зосередженістю бюджетних коштів, наявністю великої кількості підприємств, високим рівнем доходів підприємств і населення, а відтак – досить значним обсягом заощаджень останніх [15]. Отже, якщо у 2013 р. лише три області «віддавали» ресурси, то у 2016 р. – лише в три з двадцяти однієї області України відбувався приплив фінансових ресурсів через банки, а у 2025 р – у всіх регіонах обсяг залучених депозитів перевищує обсяг наданих кредитів. Це означає, що за 12 останніх років напрям руху фінансово-кредитних ресурсів поміж регіонами України кардинально змінився – регіональні банки перейшли від активного кредитування до нагромадження коштів на депозитах з подальшим перетоком їх до фінансових центрів. Така ситуація відбиває загальну ситуацію в банківській системі України в цілому, коли за утворення відносного надлишку ліквідності в банківських системах регіонів відбувається «викачка» з них ресурсів, які потім або виводяться за кордон або в інші більш розвинені регіони України.

Явище вимивання коштів із регіонів потребує особливої уваги, тому що відплив коштів у розвинуті регіони (області) з регіонів із низьким рівнем розвитку фінансової інфраструктури та інвестиційної привабливості погіршує фінансовий простір останніх, а брак фінансових коштів призводить до збільшення цін на ресурси та гальмування інвестиційної діяльності суб'єктів

господарювання. Іншими словами, недосконалість регіональної структури банківської системи держави є з одного боку, результатом нерівномірного соціально-економічного розвитку регіонів України та, з другого, спричинений специфікою воєнного стану.

Підсумовуючи слід також зазначити, що низький рівень орієнтованості банківської системи регіону на кредитування місцевого бізнесу, обумовлений, зокрема, не надто високим попитом і спроможністю бізнесу до ефективного користування банківськими послугами та кредитними ресурсами. При цьому регіональні банки в цілому виконують функцію акумуляції і перерозподілу коштів, зокрема спрямування їх на інвестиційні проекти.

Висновки. Дослідження показало, що регіональна банківська система відіграє критично важливу роль у формуванні фінансового простору територій, забезпечуючи доступ до фінансових послуг та стимулюючи інвестиційні процеси. Однак, наразі в Україні спостерігається низка системних проблем, які негативно впливають на її ефективність, поглиблюючи регіональні диспропорції, особливо між прифронтовими та тилловими областями: скорочення кількості та частки регіональних банків; диспропорції у розподілі кредитних та депозитних ресурсів; зміна вектора руху фінансових ресурсів, що свідчить про «вимивання» коштів з регіонів, що гальмує їхній розвиток та погіршує інвестиційний клімат; слабкий вплив на регіональний розвиток; недостатній попит та спроможність місцевого бізнесу.

Для забезпечення сталого розвитку територій та формування інклюзивного фінансового простору України, вкрай необхідна розробка та впровадження ефективних механізмів державного управління та економічного стимулювання банківського кредитування на регіональному рівні. Це включає оновлення форм і методів взаємодії між банківським сектором та регіональними економічними підсистемами, а також створення умов для нарощування капіталізації та диверсифікації прибуткових напрямів діяльності регіональних банків.

Список використаних джерел

1. За 2024 рік відділень банків в Україні стало менше на 127: хто в лідерах. *Дело.ua*. URL: <https://delo.ua/news/za-2024-rik-viddilenn-bankiv-v-ukrayini-stalo-mense-na-127-xto-v-liderax-440328/> (дата звернення: 26.05.2025).
2. Копилук О. І. Методологія дослідження регіональної банківської системи та рівня її розвитку. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2013. Вип. 5(103). С. 58–68.
3. Стойка В. С. Теоретичні підходи до формулювання поняття «регіональна банківська система» та її функцій. URL: <https://surl.li/czynvc> (дата звернення: 26.05.2025).
4. Українська Л. О., Чернишова С. Ф. Регіональні аспекти розвитку банківської системи України (на прикладі Харківського регіону). *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2014. Т. 2, № 5. С. 8–11. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i5.29669>.
5. Коваленко М., Пасемко Г., Накісько О., Руденко С. Регіональні банки як необхідний інструмент стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів України. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2021. № 5(298). С. 108–113. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-298-5\(2\)-17](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-298-5(2)-17).
6. Кишакевич Б. Ю., Мажаров Д. В. Перспективи розвитку регіональних банків в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Економіка*. 2017. Вип. 14, ч. 1. С. 127–131. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/14_1_2017ua/27.pdf (дата звернення: 26.05.2025).
7. Колодізєв О. М., Бойко О. В., Губарева І. О. та ін. *Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України*. Харків : Вид-во ХНЕУ, 2010. 288 с.
8. Schmidt D. A. *The Impact of Regional Banking Systems on Firms and SMEs – Evidence from five European Countries*. 2021. URL: <https://ssrn.com/abstract=3742117> (дата звернення: 26.05.2025).

9. Culverwell D. Why are Ukrainian banks so profitable during war? The Kyiv Independent. 2024. June 11. URL: <https://kyivindependent.com/why-are-ukrainian-banks-so-profitable-during-war/> (дата звернення: 01.06.2025).

10. Flögel F., Hejnová T. Regional banks and economic resilience: the impact of the global financial crisis and COVID-19 on countries with decentralised and centralised banking systems. Finance and Space. 2024. Vol. 1, № 1. P. 460–488. DOI:10.1080/2833115X.2024.2418860.

11. Flögel F., Hejnová T. The effects of regional banks on economic resilience during the COVID-19 pandemic and the global financial crisis a cross-country comparison of the European countries. IAT Discussion Papers. 2021. 21/01. Institut Arbeit und Technik (IAT), Westfälische Hochschule, University of Applied Sciences.

12. Schaechtele R. Regional banks are in a sweet spot for growth. Talk Business & Politics. 2024. April 29. URL: <https://talkbusiness.net/2024/04/regional-banks-are-in-a-sweet-spot-for-growth/> (дата звернення: 01.06.2025).

13. *Банківська система* : навчальний посібник / Н. С. Ситник та ін. ; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.

14. Могильницька М. П., Васюта В. О., Побурко Я. О. *Ефективність банківської системи регіону: методологія і апробація моніторингу*. Львів : ЛБІ НБУ, 2005. 57 с.

15. Андрєєва О. В. Банківська система України: стан та тенденції розвитку. URL: https://www.researchgate.net/publication/374621117_BANKING_SYSTEM_OF_UKRAINE_STATUS_AND_DEVELOPMENT_TRENDS (дата звернення: 01.06.2025).

16. Офіційний сайт НБУ. URL/ https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1